

Millî Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD)

Cilt: 1- Sayı: 2- Aralık 2017

ISSN: 2587-1331

ESKİ TÜRK DEVLETÇİLİĞİNİN BAĞIMSIZ DEVLET KURMA FELSEFESİNİN GÜNÜMÜZ KAZAKİSTAN POLİTİKASINA YANSIMALARI

Gulmira ABDİRASSİLOVA *

Kalamkas KALIBAYEVA **

Gazıza ŞOYBEKOVA ***

ÖZET

İnsanoğlunun düşünce sisteminin gelişmesi ve binlerce yıldan beri devam eden tarihi değişiklikler dikkate alındığında edebiyatın insanoğlunun geçmişinde çok önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bağımsızlık yıllarında bu amaçlar neticesinde Kazak tarihi, edebiyat bilimi ve Türklük bilimiyle ilgili dilimizin, Eski ve Orta Türkçe dönemlerine ait dil yadigarlarının incelenmesiyle büyük mesafeler elde edilmiştir.

Bu dönemdeki yazma eserler Kazak edebiyatının gelişme dönemlerinin anlaşılmasında rol alan önemli kaynaklardır. Bu eserlerdeki bilgi ve malumatlar okullar ile yüksek öğretimdeki ders kitaplarında da yer almaktadırlar. Bu şekilde Kazak yazılı edebiyatının kurulma ve gelişme dönemlerinin tanıtılmasıyla ilgili olarak Eski Türkçe dönemine ait "Orhon -Yenisey Yadigarları", Oğuz-Kıpçak döneminin edebî ürünleri içerisinde gösterilen "Dede Korkut Kitabı", "Oğuzname Destanı", Orta Türkçe dönemi eserleri arasında gösterilen ve Kıpçak hakkında da malumatlar veren "Kodeks Kumanikus", Balasagunlu Yusuf'un " Kutadgu Bilig"i ve Kaşgarlı Mahmut'un " Dîvan-ı Lügatü't-Türk" adlı eserleri üzerine de geniş çapta araştırma ve incelemeler yapılmıştır.

Bunların tümü Eski Türkler dönemindeki ata babalarımızdan kalan bağımsızlık felsefesinin ve binlerce yıllık geçmişe sahip olan bir ülkenin ifadesi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Turkology, Eski Türk, Bağımsızlık, Kazak tarihi, politikası.

THE REFLECTION OF THE PHILOSOPHY OF INDEPENDENT STATE FORMATION OF THE OLD TURKISH STATEISM ON CONTEMPORARY KAZAKH POLICTICS

ABSTRACT

When the human mind and taking into account the ongoing development of the system of historical changes since thousands of years seems to hold a very important place in the literary history of mankind. Kazakh history as a result of these purposes in the years of independence, our language literature related to science and Turkology, great distances by examining the language of the Old and Middle Turkish period heirlooms were obtained.

* Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan-Almatı, ab.gulmira@mail.ru.

** Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan-Almatı.

*** Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan-Almatı.

Kazakh space manuscripts role in the early stages of understanding of literature are important sources in this period. information and knowledge in these works are also included in textbooks in schools and higher education. In this way the Kazakh of the old Turkish period with regard to the introduction of written literature of the establishment and development of the term "Orhon -Yenisey Hallows", which is presented in the literary products of the Oguz-Kipchak term "Book of Dede Korkut", "Oğuzname Epic", as shown in Middle Turkish period artworks and Kipchak by about the information that "Codex Kumanikus" Balasagun Joseph "Kutadgu Bilig" and Mahmut of Kashgar's "Divan-i Lügatü't-Turkish" works has also been made on a wide range of research and inL description.

These all indicate that the expression of an ideal with our fathers of old Turkish-era ancestor thousands of years of history and philosophy of remaining independent.

Key Words: Turkology, Old Turkish, Independence, Kazakh history, politics.

GİRİŞ

Günümüzde Türk Dünyasıyla ilgili ortak kültür yadigarlarına bakıldığında Avrasya coğrafyasında konar göçer bir hayat süren Türk boylarının gelenek görenek ve âdetleri, devlet kurma geleneği ve birbiriyle olan ilişkileri gibi konularda çeşitli bilgilere ulaşılmaktadır. Bugünkü toplumumuza kadar gelenek ve göreneklere dayalı olan ilişkilerinin kesintisiz olarak bir ahenk içerisinde sürüp gitmesi de gıpta edilecek bir durumdur. Uzun yıllar boyunca tarihî ve siyasî ortama bağlı olan birçok sebepten dolayı Kazakistan toprağında birçok devlet kurulmuştur.

Kurulan devletlerden bazıları belirli bir süre içerisinde uzun müddet yaşaması yanında bazıları ise devlet olamasa da on yıllarca küçük aşiretler şeklinde yaşayabilmıştır. Türk Dünyası ile Kazak tarihi hakkında araştırmalar yapanların çalışmalarına baktığımızda birden ortaya çıkıp dağılan grupları hesaba katmazsak, bu büyük bozkırlar üzerinde İskitler, Saklar, Hun devletlerinden sonra Büyük Türk, Batı ve Doğu Türk Kağanlıkları, Türgiş Kağanlığı, Uygur Kağanlığı, Karluklar, Karahanlılar, Kıymaklar ve Kıpçaklar, Çüçi Ulusu, Altınorda Hanlığı, Özbek Ulusu, Kazak Hanlığı gibi büyük devletler de kurulmuşlardır. Bunlar içerisinde Büyük Türk (Doğu ve Batı Türk) Kağanlığının yeri ayrıdır. Bunun nedeni, bu devletin hüküm sürdüğü dönemde Türk kökenli halkların büyük bir kısmını aynı çatı altında toplayarak büyük bir devlet seviyesine gelebilmesidir. Tarihçilere göre Türk Kağanlığının (681-744) sınırları doğuda Mançurya'dan batıda Azak Denizine kadar uzanırken bu geniş coğrafyada günümüze dek büyük tarihî olaylar, dönemler ve zorlu zamanlar yaşanmıştır. Birçok devlet kurulup yeniden dağılıp gitmiştir. Bu devletlerin nüfus yapısının bel kemiği Türklerden meydana gelmiştir. 3000 yıllık tarih içerisinde birçok değişiklikler meydana gelmiştir. Bu devletlerden bazıları müstakil olarak yaşarken bazıları da başka devler içerisinde yer almışlardır. Sonuçta Türk Dünyası 40 farklı etnik topluluğa bölünmüş ve tarihleri ile kaderleri zorlu geçmiştir.

Onlar sonradan Oğuz, Kıpçak, Karluk ve Kırgız gibi bölümlere ayrılrsa da hepsi ortak kültür, medeniyet, adetler ve yaşam biçimi dairesinde bulunmuş ve aynı dili, dini ve soyu paylaşan memleketler olarak ortaya çıkmışlardır. İrili ufaklı gruplar halinde ortaya çıkan bu devletler veya toplulukların Türk soylu oldukları ve bin yıllık ortak bir kültüre sahip olmaları konusu toplumsal hayattaki değer ve düşüncelerine bakıldığında ispat edilebilmektedir.

Bu devletlerin tamamı ayrıntılı olarak göz önünde tutulduğunda, Kazakistan topraklarında Türk Kağanlığından sonra Altınorda Hanlığı, Özbek Ulusu, Kazak

Hanlığı ve en son Sovyetler içerisinde Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti devletlerinin hüküm sürdüğü görülür. İşte şimdi de bağımsızlığın kazanılmasıyla Kazakistan Cumhuriyeti tarih sahnesine çıkmıştır. Demek ki oluyor ki şimdiki bağımsızlığımız ve cumhuriyetimizin damarları, daha önceki bağımsız Türk devletlerine dayanmaktadır.

Sovyetler Birliği içerisinde bulunduğumuz dönemlerde “Türk soyu, Türk ruhu, Türk kültürü ve medeniyeti, Türklüğün ortak mirası, milli düşünce tarzı, milli ülkü, milli örf ve adetler” gibi kavramlardan az da olsa bahsetmek mümkün değildi. Bunlardan bahsedildiğinde “Pantürkizm” yapmış veya Sovyetler Birliğinin uluslararasılık düşüncesine karşı çıkılmış olunurdu. Bu yolda İsmail Gaspıralının Türklük fikrini destekleyen Yusuf Akşora, Mustafa Şokay, Turar Rıskulov gibi aydınlarımızın Sovyet hükümeti tarafından takip edildiğini biliyoruz.

Türk ruhu, atadan babadan kalan adet, gelenek ve görenekler, millet, millîlik ve vatanseverlik gibi kavramların, insanoğlunun doğuştan getirdiği en hassas özellikleri olduğunu kabul etmek ve vatanseverlik, milliyetperverlik gibi kavramların halka ait doğal birtakım düşünceler olduğu kabul edilmelidir. Burada millî düşünce tarzının ne şekilde hayata geçirileceği meselesi öne çıkmaktadır.

Tarihî kökleri çok önceki asırlara dayanan Türk medeniyeti ve onunla birlikte yenilenerek günümüze kadar ulaşan Türk kültürü mahsüllerinin edebî, medeni, manevî, tarihî cepheleri de mevcuttur. Bunlarla birlikte bu kültüre ait maddî kültür öğeleri memleketimizde bol miktarda bulunmaktadır. Bununla ilgili olarak öncelikle Kazakistan Cumhuriyeti'nin bugünkü sınırları içerisinde vaktiyle Büyük Türk Kağanlığı'na ait topraklar bulunmaktadır. Bundan başka Eski Türk boylarına ana yurtluk yapan “**Kara Şanjırak**”, Kazaklar'a tarihî bir miras olarak kalmıştır.

Memleketimizin bağımsızlığını kazanıp müstakil bir devlet olmasından sonra tarihimizin derinliklerine dikkatle bakıp kendimizi tanımaya giriştik. Önce Batı, Arap ve Rus bilim adamlarının eserlerini esas alarak tarihî belgelerden hareketle sosyo-politik durumumuzu Türk bilim ve düşünce hayatı bakış açısından değerlendirme fırsatımız olmuştur. Cumhurbaşkanımızın sözleriyle dile getirecek olursak; “...*Ülke bağımsızlığı, millî ülkü ve nesillerin istikbali gibi değerler sonsuza dek göz önünde tutulmalıdır... Böyle olacağı ve istiklalimizin kazanılacağı ata-babalarımızın yüzyıllar öncesinden bildirdiği hedefin ortaya çıkmasının hakikatidir.*” (Nazarbayev, 2001).

Bu fırsatın doğmasına, dünyanın birçok bölgesine yerleşmiş ama ülkesiyle olan bağlarını sürekli canlı tutmuş ve bağımsızlığına inanmış Kazaklar halkı ile onu ayakta tutan hedefleri sebep olmuştur. Aynı kökten gelen Türk halklarının yakınlaşmasına uygun durumlar meydana gelince sağlıklı sonuçlar elde etmek için çeşitli fırsatlar da ortaya çıkmıştır. Türk dilli halkların birbirleriyle olan yakın ilişki, dostluk ve işbirliği girişimlerinden ortak bilimsel çalışmalar da olabildiğince etkilenmiştir. Önceki zamanlara ait Türk tarihinin karışık bir dizi olaylar olarak gösterilmesi ve aynı kökten gelen Türk halklarına uygulanan “kendileştirme görünümlü başkalaştırma” çalışmaları herkes tarafından bilinmektedir.

Bunların bir etnik topluluk olarak ortaya çıkışlarının aynı olduğunu ispat eden 2 kanıt bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ve en önemli olanı onların dil özelliklerinin bilimsel çalışmalarla belirlenerek Türk halklarının dillerinin dilbilimciler tarafından sınıflandırılmasıdır.

İkincisi, Türk halklarının etnik kökenleri hakkındaki bilgilerin saptırıldığını ispat eden (özellikle folklorla ilgili) bilgi ve belgelerin başkaları tarafından da bilinmeye başlanmasıdır. Çünkü Sovyet hükümeti bu mesele karşısında aşırı bir ihtiyat göstermiş ve Türk Dünyasında ortak değerleri aydınlatmaya yönelik yapılan çalışmalara da geniş denetimler getirmiştir.

Örneğin başkentimiz Astanada Cumhurbaşkanımızın desteğiyle kurulan Türk Akademisi şu an Türk Dili Konuşan ülkeler Parlamenter Asamblesi (TÜRKPAA) ve TÜRKSÖY ile birlikte ortak sorunları çözmeyi elde etmekte. Yanı sıra dünyanın yaklaşık 30 İlmî Araştırma Enstitüleriyle Dünya Türkoloji Araştırma Merkeziyle bağlantı yapıldı. Bunun bir sonucu olarak günümüzde 70 fazla yabancı bilim adamları Kazak bilim adamlarıyla birlikte ilmi araştırmalar yapma imkanı kazandı.

2014 yılında Kazakistan Parlamentosu kararı ile 18 Mayıs “Türk Yazısı Günü” olarak ilan edildi. Bu hükümetin Atalarımızın diline, tarihine gösterdiği şefkat ve saygısı diyebiliriz.

Türklüğün manevî mirasının araştırılmasının esası haklı görülse de kardeş halkların birbirleriyle olan yakınlıkları ve ortak manevî değerleri sözler arasında geçmeyecekse araştırma yapılabiliyor fakat yine de derinlemesine gidilemiyordu. Bununla beraber kardeş halklardan bazıları yerleşim yerleri dolayısıyla birbirlerinden uzak mahallerde bulunsalar da onların dilleriyle maddî ve manevî kültür hazinelerinin birbirlerine benzer olması onların köklerinin bir olduğunu bize sürekli olarak düşündürmektedir. Bu sebeplerden dolayı önceleri dar birtakım düşünce dairesi içerisinde kalmış olan bilimsel araştırmaların kapsamını daha da genişletmek gerekmektedir. Günümüzde bu girişimler için ortaya çıkan imkânlar her zamankinden daha da fazladır.

Buna göre şu dönemde POSTKENEStİK ülkeler çapındaki Türkoloji ve onlar içinde de Kazakistan’daki Türkoloji çalışmaları ayrı bir yer tutar, bu anlamda da yeni bir döneme girilmiştir. Memleketimizin bağımsızlığına kavuşmasıyla birlikte maddî ve manevî kültür hazineleri olan el yazma eserlerin derinlemesine incelenmesi yolunda birçok adımlar da atılmıştır. Şunu da açıkça ifade edelim ki, bizim millî duygu ve düşüncelerimiz bağımsızlığımıza kavuşmamızdan sonra özel bir anlam ve farklı bir görünüş kazanmıştır. Sadece ekonomik açılardan değil manevî yönden de bağımsız bir devlet olma düşüncemiz çok önem kazanmıştır.

Bununla beraber, bu asrın başından 20. yüzyılın sekseninci yıllarının sonuna kadar memleketimizin bağımsızlığı ve hürriyetini bir amaç haline getiren ve bu yolda bilinçli olarak çaba sarfeden, hayatını tümüyle buna adayan ve bu uğurda dönemin totaliter baskı ve sürgünlerine maruz kalan ve zulüm gören “Alaş” sülalesi aklanmış ve millî ülküleri için sarfettiği emeklerine tekrar kavuştur. Böylece sebepsiz soykırıma uğrayanlar Alihan Bökeyhanov, Ahmet Baytursinov, Mırcakıp Dulatov, Mustafa Şokay, Haleb Dosmuhamedov, Magcan Cumabayev gibi Alaş aydınlarının suçsuz oldukları belli oldu. Onların eserleri bulunup yine yayınlanıp halka sunuldu.

Bundan böyle Kazak halkı, eski dönemin ağır uykusundan uyandığında yeni duygu ve düşüncelerini en üst seviyeye getirmekle kendi geleceğine ulaşmış olacaktır. Bunun sonucunda zamanımızda millî görüş ve düşünceler daha da etkili hâle gelerek “Türk’ün ortak atası”, “Türk dünyası”, “Türk medeniyeti”, “Türk ortak mirası”, “Kazak ulusu”, “anayurt”, “atayurt”, “vatan”, “millî dil”, “millî şuur”, “millî ülkü”,

“millî düşünce”, “millî örf”, “millî töre”, “millî kültür”, “millî edebiyat”, “millî sanat” gibi birçok kavram öne çıkmışlardır.

Her bir kişinin belirli bir memlekete, belirli bir millete ve kavme aid oluşu ve onu iyice hissetmesi bu zamanda özel bir görünüm arz etmektedir. Yüksek seviyedeki fikirlerle yüzlerce yıldır azatlığı gözleyen kararlı ve tutarlı düşünceler sayesinde 1986 yılında Kazak gençleri tarafından Sovyet rejimine karşı bir kalkışma meydana gelmiştir. Kazak Tarihine büyük değişim yapan 1986 yılında 17-18 Aralık arasında Almatıda olan Kazak gençlerinin KSRO hükümetinin sömürgecilik, komut sistemine karşı protestosu Tarihimize unutulmaz anı bıraktı.

Bağımsızlığımızı ve hürriyetimizi kazanarak egemen bir ülke olmamızın kolay olmadığı herkes tarafından bilinmektedir. Günümüzde bağımsızlığımızın arkasında bugüne kadar önemli rol alan başarılarımız dünyaca da bilinmektedir. Türk Kağanlığı zamanındaki geniş topraklara sahip olmakla birlikte, 1989 yılından sonraki dönemde Eski Türk kültür hayatına verilen önem neticesinde atalarımızdan bize miras kalan dilimizi bağımsız Kazakistan’ın memleket dili yani resmî dili haline getirmeye başlanmıştır. Kazak dili memleket dili olarak ilan edildi. Kazak dilli okullar, kreşler açıldı. Kazak dili ilim ve eğitim diline dönüştü.

O zamandan beri Kazak dili, Kazakistan Cumhuriyeti anayasasının dil hakkındaki maddelerine ve dilleri koruma ve geliştirmeye ilgili ülke programına uygun olarak yazılmış ve ülkemizin tüm bölgelerinde içtimaî ilişkilerin tüm alanlarında kullanılır hâle gelmiştir.

Bağımsız devletimizin ülke yönetiminde, kanun çıkarma ve adalet işlerinde ve resmî belgelerdeki dili kendi diline dönüştürülmüştür. Bu şekilde eski devirlerden beri ara vermeden süregelen örnek örf ve adetlere önem vermek gerekir. Bağımsız vatanımız milletimizin yeni döneminde de bir kutup yıldızı olması için zorunlu olan adet, gelenek ve göreneklere, millî duygu ve düşünce sitemine bağlı kalınacaktır. Bunların korunmasıyla birlikte bu kurallara bağlı nesiller de kendi kültür değerleriyle uyumlu bir biçimde yetişecektir.

Üçüncü bin yılın arefesinde olduğumuz şu zamanların Türk Dünyası için özel bir yeri vardır. İpek yolu üzerinde bulunan eski Türkistan şehrinin 1500’üncü yılı, Taraz şehrinin 2000’inci yılı kutlanmıştır. Korkut Ata, Farabî, Baybars Sultan, Muhammed Haydar Duvlatî gibi tarihe mal olmuş kişiler, kendilerinden sonraki devirler için de geçerli olacak üstün eserler vermişlerdir. Tarihî ve edebî alanda önemli yadigarlar bırakan Şokan, Abay, Şakerim, Mağjan, A. Baytursunoğlu, A. Avezov, K. Satpayev gibi daha başka bilim adamları ve ediblerin Kazakistan çapında veya UNESCO’nun da destekleriyle uluslararası seviyede ele alınması, tüm halkımız için saygı uyandırmaktadır.

Günümüzde milletimizin dünya görüşünün esasları sistemli bir hale gelerek açıklanmaya başlanmıştır. Kazak halkı içerisinde millî ideoloji konusunda bazı meseleler meydana gelmiş ve bu konuyla ilgili tüm haberleşme araçlarından vatandaşların kendi görüşlerinin alınmasına başlanmıştır.

Bu münasebetle millî ideoloji konusu Muhtar Magavin, Mirzatay. Joldasbekulı, Muhtar Şahanov, Koyşıgara . Salgarulı, Akseleu . Sayimbek, Tursimbek. Kekişulı, Mekemtas. Mirzahmetov, Amangeldi. Aytalı gibi belirli yazar ve şairlerle bilim adamlarının, halk emekçilerinin etkisiyle de sıkça gündeme gelmektedir.

Bilim adamları ve araştırmacıların milletimize ait dünya görüşünün esasları konusunda doğrudan var olan fikirlerine bakılarak onun temellerinin ilmî açıdan ele alınması ve karmaşık gibi görünen yapısının çözümüyle ilgili olarak çareler aranması ve bunlardan hangilerinin temel olacağı hususlarını düşünmekteyiz.

Bu sebepten bizdeki řu anki Türkoloji, pedagoji, psikoloji, siyaset bilimi, halk bilimi, edebiyat bilimi ve uygarlık bilimi gibi bilim dalları, Kazak dünya görüşünün temellerinin eski Türk örf, adet ve geleneklerine sıkıca bağlanmasında, bir araç olarak görülmektedir. Özellikle Türklük bilimi alanındaki araştırmalarda eski Türk döneminden beri devam edegelen Türklük duygusu ve millî görüşün ayrı bir önemi vardır.

Eski Türk örf ve adetlerinden ders alıp onları bugünkü memleketimizin kullanımına sunmada toplumsal ve insanî bilimlerden özellikle edebiyat, dil, tarih, felsefe, pedagoji, psikoloji, uygarlık bilimi, halk bilimi gibi dalların rolü büyüktür.

Bu sahalar bilim adamlarının sadece duygu ve düşünce dünyalarının genişlemesinde değil, onlara üstün bir estetik anlayışı da kazandırmaktadır. Millî geleneklere olan heyecanlı duyular, edebiyatın her birinin çeşitli tarzlarda gösterişli bir biçimde tasvir edilmesinin sonucunda, genç neslin estetik anlayışını da genişletecektir.

Örneğin, bu tür eserlerde tüm Türk yurtları için ortak destanlardaki kahramanların şekillenışı, onların memleketleri için göstermiş oldukları yiğitlikleri ve övülmeleri; atadan babadan kalan gelenekler, ana yurtlar ve akrabalar gibi cesaret veren temalar görülmektedir. Demek ki anayurt, yetiştiğiniz büyüdüğünüz çevre, yakın çevre ve hısımlara diye de tanımlanan Türklük; adet, gelenek ve göreneklerde, edebî ürünlerde şiir ve estetik yoluyla da verilmektedir. Bu sebepten Türk halklarındaki ortak olarak görülen masallarla halk hikâyeleri, destanlarla manzum şiirler, atasözleriyle özdeyişler bugünkü halkımız arasında da oldukça yaygındır.

Memleketimizde eski Türkler zamanındaki maddî ve manevî örf-adet, gelenek ve göreneklerin devam etmesi için 10 Aralık 2007 tarihinde Kazakistan hükümetinin 1203 numaralı kararıyla, “2007-2009 Yılları Uygarlık Mirası” programı kabul edilerek uygulamasına geçilmiştir.

Cumhurbaşkanı Nursultan A. Nazarbayev, söz konusu tarihlerdeki “Uygarlık Mirası” programının yerine getirilmesi hakkındaki toplantıda, millî değerlerimizin tanıtılmasının çok gerekli olduğu hakkında anlamlı ve ayrıntılı olarak görüşlerini ifade etmiştir (Nazarbayev, N. A.; “Uygarlık Mirası – Millet Olmadaki Kutup Yıldızımız”, *Egemen Kazakistan*, 14 Haziran 2008, Almatı). Cumhurbaşkanının doğrudan vermiş olduğu bu nasihatları sebebiyle başşehirimiz Akorda'nın başköşesine, günümüzde Moęolistan sınırları içerisinde kalan Kültigin, Bilge Kaęan ve Tonyukuk atalarımızın vasiyetlerini dile getiren anıtlarının benzerleri yapılmıştır. Bu tarihî anıtlarda genç nesiller için vatan ve milliyetperverlik gibi konularda temel olan birtakım eğitici mevzular çok fazladır. Bu anlamlı ve önemli kültür mirasları, zamanımızın genç nesilleri için millî örf ve adetler hakkında talim ve terbiye veren önemli yadigârlara dönüşmüşlerdir.

Günümüzde yukarıda zikredilen program çerçevesinde yürütölen bilimsel araştırmaların neticeleri, ilmî fikirlerle desteklenerek halkımızın manevî ruhunun incelenmesinde rol oynayan paha biçilmez kültür hazinelerine dönüşmeye başlamışlardır. Bu yönde icra edilen faaliyetler millî kültür ve medeniyetin yeni bir

anlayışla alınmasına etki etmektedir. Bağımsızlığımızı kazanıp egemen bir devlet olduktan sonra ekonomimizi güçlendirip toplumsal yapımızın iyileştirilmesiyle birlikte ülkemizin eğitim ve bilim hayatında da birtakım yeni strateji ve reformlar yapılmıştır.

Bilim hayatı çağın gereklerine uygun bir biçime getirilirken, ata-babalarımızdan kalan örf, adet, gelenek ve görenekler, ulusal yapı ve düşünce sistemimiz de göz önünde tutulmuştur.

İnsanoğlunun düşünce sisteminin gelişmesi ve binlerce yıldan beri devam eden tarihî değişiklikler dikkate alındığında edebiyatın insanoğlunun geçmişinde çok önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bağımsızlık yıllarında bu amaçlar neticesinde Kazak tarihi, edebiyat bilimi ve Türklük bilimiyle ilgili dilimizin, Eski ve Orta Türkçe dönemlerine ait dil yadigârlarının incelenmesiyle büyük mesafeler elde edilmiştir. Bu dönemdeki yazma eserler Kazak edebiyatının gelişme dönemlerinin anlaşılmasında rol alan önemli kaynaklardır. Bu eserlerdeki bilgi ve malumatlar okullar ile yüksek öğretimdeki ders kitaplarında da yer almaktadırlar. Bu şekilde Kazak yazılı edebiyatının kurulma ve gelişme dönemlerinin tanıtılmasıyla ilgili olarak Eski Türkçe dönemine ait Orhon -Yenisey Yadigârları, Oğuz-Kıpçak döneminin edebî ürünleri içerisinde gösterilen *Dede Korkut Kitabı*, *Oğuzname Destanı*, Orta Türkçe dönemi eserleri arasında gösterilen ve Kıpçakça hakkında da malumatlar veren *Kodeks Kumanikus*, Balasagunlu Yusuf'un *Kutadgu Bilig*'i ve Kaşgarlı Mahmut'un *Dîvanü Lügati't-Türk* adlı eserleri üzerine de geniş çapta araştırma ve inelemeler yapılmıştır. 2014 yılında Kazakistan Parlamentosu kararı ile 18 Mayıs "Türk Yazısı Günü" olarak ilan edildi. Bu hükümetin Atalarımızın diline, tarihine gösterdiği şefkat ve saygısı diyebiliriz.

SONUÇ

Uzun yıllar boyunca "Kazakların yazılı edebiyatları 19. Asırdan başlar" düşüncesi tamamen değişerek bu değişim ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarında okutulan ders kitaplarına yansıtılmıştır. Kazak tarihinin esaslı dönemleri ile Kazak dili ve edebiyatının başlangıcını teşkil eden Eski Türkçe dönemine ait dil yadigarlarının tanıtımı sadece okul öğrencileri düzeyinde olmayıp şimdilerde birçok alanda eğitim öğretim yapan kurumların okul kitaplarında gösterilmektedir. 1930-50 yıllarında Kazak yazılı edebiyatı 19 yüzyılın yarısından itibaren gelişmeye başladı diye görüş oldu, sonraki yıllarda Kazak yazılı edebiyatı 18 yüzyılın ikinci yarısından itibaren Buhar cırau eserlerinden başladı diyen fikirler ortaya çıktı. 1960-1980 yıllarda ise tarihte isimleri meşhur 15-19. yüzyıllarda yaşayan şair-cırauların eserleri biriktirilip yayınlandı, araştırıldı. Bundan sonra 18-19. yüzyıllarda yaşayan şair-cırauların eserleri bir-birinin devamı olarak gelişen profesyonel edebiyat diye günümüzdeki araştırmalarda belirlenmektedir.

Onlar da ata babalarımızdan kalan ve Türk kültürü ve medeniyetinin temelini oluşturan yadigarların izleri, anayasada, devlet armasında, bayrakta, millî marşta da bol miktarda görülmektedir.

Bunların tümü Eski Türkler dönemindeki ata babalarımızdan kalan bağımsızlık felsefesinin ve binlerce yıllık geçmişe sahip olan bir ülkünün ifadesi olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Klyaştorıny, S. G., Sultanov, T. İ; *Kazakistan'ın 3 bininci Yılı Üzerine*, Ravan Matbaası, Almatı, 1992.

Kozıbayev, M.; “Medeniyet ve Millet”, Sözlük, Almatı, 2001.

Nazarbayev, N. A.; “Zorluktan Gelişme ve İlerlemeye”, *Egemen Kazakistan*, 6 Mart 2001, Almatı.

Nazarbayev, N. A.; “Uygarlık Mirası – Millet Olmadaki Kutup Yıldızımız”, *Egemen Kazakistan*, 14 Haziran 2008, Almatı.